

expensum ferendo obliget, alius obligetur.

138. (Sed absenti expensum ferri potest, etsi verborum obligatio cum absente contrahi non possit.)

(DE EMPTIONE ET VENDITIONE.)

139. Emptio et venditio contrahitur, cum de pretio convenit, quamvis nondum pretium numeratum sit, ac ne arra quidem data fuerit; nam quod arrae nomine datur, argumentum est emptionis et venditionis contractae.

140. Praetium autem certum esse debet. Nam alioquin si ita inter nos convenit, ut quanti Titius rem aestimaverit, tanti sit empti. Labeo negavit ullam vim hoc negotium habere; cuius opinionem Cassius probat. Ofilius et eam emptionem et venditionem; cuius opinionem Proculus secutus est.

141. Item pretium in numerata pecunia consistere debet. Nam in ceteris rebus an pretium esse possit, veluti homo aut toga aut fundus alterius rei pretium esse possit, valde quaeritur. Nostri praeceptores putant etiam in alia re posse consistere pretium. Unde illud est, quod vulgo putant per permutationem rerum emptionem et venditionem contrahi, eamque speciem emptionis venditionisque vetustissimam esse; ar-

gumentoque utuntur Graeco poeta Homero qui aliqua parte sic ait:

ενθεν αρ οινιζοντο καρηκομωντες

Αχαιοι

αλλοι μεν χαλκω, αλλοι δ αιθωνι σιδηρω,

αλλοι δε ρινοις, αλλοι δ αυτησι βοεσσιν,

αλλοι δ ανδραποδεσσι.

Diversae scholae auctores dissentiunt aliudque esse existimant permutationem rerum, aliud emptionem et venditionem; alioquin non posse rem expediri permutatis rebus, quae videatur res venisse et quae pretii nomine data esse, sed rursus tramque rem videri et venisse et utramque pretii nomine data esse absurdum videri. Sed ait Caelius Sabinus, si rem tibi venalem habenti, veluti fundum, acceperim et pretii nomine hominem forte dederim, fundum quidem videri venisse, hominem autem pretii nomine datum esse, ut fundus acciperetur.

142. Locatio autem et conductio similibus regulis constituitur; nisi enim merces certa statuta sit, non videtur locatio et conductio contrahi.

143. Unde si alieno arbitrio merces permissa sit, velut quanti Titius aestimaverit, quaeritur, an locatio et conductio contrahatur. Qua de causa si fulloni polienda curendave, sarcinatori sarcienda vestimenta dederim, nulla statim mercede constituta,

(O KOUPI A PRODEJI.)

139. Smlouva o koupi a prodeji se uzavira (tehdy), když dojde k dohodě o tržové ceně, i když by zatím cena nebyla vyplacena a také by ani nebyl dán závdavek. Neboť to, co se dává jako závdavek, je (pouze) doklad o uzavření smlouvy o koupi a prodeji.

140. Tržová cena musí pak být určitá. Jinak totiž, kdybychom se dohodli na tom, že věc se prodá za tolik, na kolik ji ocení Titius, popřel Labeo, že to jednáni má nějaký účinek. Jeho názor schvaluje Cassius. Ofilius (naproti tomu soudí, že) i to je smlouva o koupi a prodeji. K jeho názoru se připojil Proculus.

141. Dále musí tržová cena pozůstat v ražených penězích. Neboť je velmi sporné, zda tržovou cenou mohou být věci ostatní, zda například otrok nebo toga nebo pozemek mohou být tržovou cenou věci jiné. Naši učitelé se domnívají, že tržová cena může pozůstat i v (hodnotě) věci jiné. Proto se také běžně domnívají, že smlouva o koupi a prodeji se uzavírá směnou věcí a že (právě) tento druh smlouvy o koupi a prodeji je nejhorší. A jako důkazu používají řeckého básníka Homéra, který na jednom místě říká:

„Odtud víno si vozil lid achajský,
kadeří dlouhých,

jedni je koupili za měď a za lesklé
železo jini,

někteří za kravské kůže a jini za živé
krávy,

jini za své sluhý

Stoupenci druhé školy (však s tímto názorem) nesouhlasí a soudí, že něco jiného je směna věcí, a něco jiného smlouvy o koupi a prodeji: jinak že se při směnách věcí nedá posoudit, která věc se prodala a která se dala jako tržová cena, z druhé strany že se však zdá být absurdní představa, že se prodaly věci obě a obě že se také daly jako tržová cena. Ale Caelius Sabinus říká, že získám-li od tebe věc, kterou máš na prodej, například pozemek, a jako tržovou cenu dám třeba otroka, má se za to, že pozemek byl prodán a otrok dán jako tržová cena, aby pozemek byl získán.

142. Smlouva o pronájmu a nájmu spravuje se pak podle pravidel podobných: neboť nebyla-li stanovena pevná úplata, má se za to, že smlouva o pronájmu a nájmu nevzniká.

143. Proto je sporné, zda smlouva o pronájmu a nájmu vzniká (v případě), když (stanovení výše) úplaty bylo přenecháno cizímu rozhodnutí, například kolik by určil Titius. Z toho důvodu je (také) sporné, zda smlouva o pronájmu a nájmu vzniká (tehdy), když valchářovi dám šaty, aby je vyčistil nebo upravil, či krejčímu, aby je ušil, aniž by hned byla sjednána úplata a já se pouze zavázal, že později (tj. po provedení práce) zaplatím tolik, kolik si mezi sebou ujednáme.

144. Dále je sporné, zda smlouva o pronájmu a nájmu vzniká (tehdy), když ti dám do užívání (nějakou) věc a zase jinou věc do užívání přijmu.

postea tantum daturus, quanti inter nos convenerit, quaeritur, an locatio et conductio contrahatur.

144. Item si rem tibi utendam dederim et invicem aliam rem utendam acceperim, quaeritur, an locatio et conductio contrahatur.

145. Adeo autem emptio et venditio et locatio et conductio familiaritatem aliquam inter se habere videntur, ut in quibusdam causis quaeri solet, utrum emptio et venditio contrahatur an locatio et conductio. Veluti si qua res in perpetuum locata sit, quod evenit in praediis municipium, quae ea lege locantur, ut quamdiu id vectigal praestetur, neque ipsi conductori neque heredi eius praedium auferatur. Sed magis placuit locationem conductionem esse.

146. Item quaeritur si gladiatores ea lege tibi tradiderim, ut in singulos qui integri extierint pro sudore denarii XX mihi darentur, in eos vero singulos qui occisi aut debilitati fuerint denarii mille, quaeritur, utrum emptio et venditio an locatio et conductio contrahatur. Et magis placuit eorum qui integri extierint locationem et conductionem contractam videri, at eorum qui occisi aut debilitati sunt emptionem et venditionem esse; idque ex accidentibus apparet, tamquam sub conditione facta cuiusque venditione an locatione. Iam

enim non dubitatur, quin sub conditione res veniri aut locari possint.

147. Item quaeritur, si cum auri-
fice mihi convenerit, ut is ex auro suo certi ponderis certaeque formae anulos mihi faceret, et acciperet verbi gratia denarios CC, utrum emptio et venditio an locatio et conductio contrahatur. Cassius ait materiae quidem emptionem venditionemque contrahi, operarum autem locationem et conductionem. Sed plerisque placuit emptionem et venditionem contrahi. Atqui si meum aurum ei dedero mercède pro opera constitutionem locationem conductionem contrahi.

148. Societatem coire solemus aut fororum bonorum aut unius alicuius negotii, veluti mancipiorum emendorum aut vendendorum.

149. Magna autem quaestio fuit, an ita coiri possit societas, ut quis maiorem partem lucretur, minore damni praestet. Quod Q. Mucius CONTRA NATURAM SOCIETATIS ESSE EXICTIMAVIT. SED SER. SULPICIUS, cuius etiam praevaluit sententia, adeo ita coiri posse societatem existimavit, ut dixerit illo quoque modo coiri posse, ut quis nihil omnino damni praestet, sed lucripartem capiat, si modo opera eius tam pretiosa videatur, ut aequum sit eum cum hac pactione in societatem admitti.

145. Jistá přibuznost mezi smlouvou o koupi a prodeji a smlouvou o pronájmu a nájmu jde však, jak se zdá, tak daleko, že v některých případech (vůbec) vzniká otázka, zda se uzavírá smlouva o koupi a prodeji či smlouva o pronájmu a nájmu. Například pronajala-li se nějaká věc na věčné časy, jak se to stává při municipálních pozemcích, které se dávají do pachtu s tou doložkou, že dokud se bude platit vektigal (pachtovné), neodějme se pozemek ani pachtýři samému, ani jeho dědici. Většina (právníků) však uznala, že je to smlouva o pronájmu a nájmu.

146. Dále je sporné, zda se uzavírá smlouva o koupi a prodeji či smlouva o pronájmu a nájmu (v případě, když ti předám gladiátory s doložkou, že za námahu těch, kteří vyváznou nezranění, dostanu 20 denárů, avšak za ty, kteří budou zabiti nebo zmrzačeni, 1000 denárů. A většina (právníků) uznala, že o těch, kteří vyváznou nezranění, byla uzavřena smlouva o pronájmu a nájmu, naproti tomu u těch, kteří byli zabiti nebo zmrzačeni, že jde o smlouvu o koupi a prodeji. A vyplývá to z okolností, tak jakoby o každém (gladiátorovi) byla smlouva o prodeji či nájmu uzavřena s podmínkou. Již se totiž nepochybuje o tom, že věci lze prodávat nebo najímat s podmínkou.

147. Dále je sporné, zda se uzavírá smlouva o koupi a prodeji či smlouva o pronájmu a nájmu (v případě), když se se zlatníkem dohodnu, že mně ze svého zlata zhotoví prstýny

o jisté váze a jistého tvaru a že (za to) dostane dejme tomu 200 denárů. Cassius říká, že o materiálu samém se uzavírá smlouva o koupi a prodeji, o pracovním výkonu však smlouva o pronájmu a nájmu. Ale většína (právníků) uznala, že se uzavírá smlouva o koupi a prodeji. Avšak dám-li mu zlato vlastní a stanoví se úplata za pracovní výkon, uzavírá se nepochybně smlouva o pronájmu a nájmu.

148. Do společnosti obvykle vstu-pujeme (tak, že se smlouva týká) buď veškerého majetku, anebo nějaké jednotlivé záležitosti, například nákupu a prodeje otroků.

149. Byl pak velký spor, zda je možno vytvořit společnost tak, že někdo má větší podíl na zisku a nese (jen) menší podíl na ztrátách. Quintus Mucius soudil, že je to proti podstatě společenské smlouvy. Ale Servius Sulpicius, jehož názor také převládá, soudil, že i takto je možno do společnosti vstoupit. Říkal, že do společnosti lze dokonce vstoupit i tím způsobem, že někdo nese vůbec podíl na ztrátě, ale na zisku se podílet bude, s tím ovšem, že jeho činnost se zdá být takovým přínosem, že je spravedlivé, aby s takovou úmlouvou byl do společnosti přijat. Nebot je zřejmé, že do společnosti lze vstoupit rovněž tak, že jeden (ze společníků) peníze vnese a druhý nevnese, a přesto je zisk pro ně společný: často totiž činnost jednoho má hodnotu peněz (dru-hého).

Nam et ita coiri posse societatem constat, ut unus pecuniam conferat, alter non conferat, et tamen lucrum inter eos commune sit; saepe enim opera alicuius pro pecunia valet.

150. Et illud certum est, si de partibus lucri et damni nihil inter eos convenerit, tamen aequis et partibus commodum et incommodum inter eos commune esse. Sed si in altero partes expressae fuerint, velut in lucro, in altero vero omissae, in eo quoque quod omissum est similes partes erunt.

151. Manet autem societas eo usque, donec in eodem consensu perseverant. At cum aliquis renuntiaverit societati, societas solvitur. Sed plane si quis in hoc renuntiaverit societati, ut obveniens aliquod lucrum solus habeat, veluti si mihi totorum bonorum socius, cum ab aliquo heres esset relictus, in hoc renuntiaverit societati, ut hereditatem solus lucri faciat, cogetur hoc lucrum communicare. Si quid vero aliud lucri fecerit quod non capitaverit, ad ipsum solum pertinet. Mihi vero, quidquid omnino post renuntiatam societatem adquisitur, soli conceditur.

152. Solvitur adhuc societas etiam morte socii, quia qui societatem contrahit, certam personam sibi eligit.

153. Dicitur etiam capitis deminutione solvi societatem, quia civili ratione capitis deminutio mortis coaequatur; sed utique si adhuc consentiant in societatem, nova videtur incipere societas.

154. Item si cuius ex sociis bona publice aut privatim venierint, solvitur societas. Sed haec quoque societas, de qua loquimur, id est quae consensu contrahitur nudo, iuris gentium est, itaque inter omnes homines naturali ratione consistit.

EST AUTEM ALIUD GENUS SOCIETATIS PROPRIUM CIVIUM ROMANORUM. OLIM ENIM MORTUO PATRE FAMILIAS INTER SUOS HEREDES QUAE DAM ERAT LEGITIMA SIMULETNATURALIS SOCIETAS, QUAE APPELLABATUR „ERCTUM“ NON „CIVITUM“, ID EST DOMINIUM NON DIVISUM. „ERCTUM“ ENIM DOMINIUM EST, UNDE „ERUS“ DOMINUS DICITUR: „CIERE“ AUTEM DIVIDERE EST: UNDE „CAEDERE“ ET „SECARE“ ET DIVIDERE DICIMUS. ALII QUOQUE QUI VOLEBANT EANDEM HABERE SOCIETATEM POTERANT ID CONSEQUI APUD PRAETOREM CERTA LEGIS ACTIONE. IN HOC AUTEM SOCIETATE FRA-

150. Jisté je také to, že není-li mezi společníky nic ujednáno o podílech na zisku a ztrátě, jsou jim nicméně výhody a nevýhody společné rovným dílem. Jestli by však pro jedno, například pro zisk, byly podíly vyjádřeny, pro druhé však byly opomenuty, budou i pro to, co bylo opomenuto, podíly stejné.

151. Společnost trvá pak tak dlouho, dokud (společníci) trvají na své dohodě. Když se však některý společností odřekne, společnost zaniká. Odřekne-li se ovšem někdo společností proto, aby sám pobral nějaký zisk, který mu připadá, jako například odřekne-li se společník veškerého majetku, který byl někým zůstaven jako dědic, mě společností proto, aby zisk z pozůstalosti měl jen sám, je nucen se o tento zisk rozdělit. Naproti tomu má-li nějaký zisk jiný, s kterým nespekuloval, připadá pouze jemu samému. Mně samému připadá však (zase) všechno to, co nabyvám po odřeknutí společností.

152. Vedle toho zaniká společnost rovněž smrtí společníka, protože ten, kdo uzavírá společenskou smlouvu, vybírá si určitou osobu.

153. Říká se také, že společnost zaniká kapitisdeminucí, protože kapitisdeminuce se podle civilního práva staví naroveň smrti: jestli však společníci nadále na společenské smlouvě trvají, má se prostě za to, že vzniká společnost nová.

154. Společnost zaniká také (tehdy), byl-li by majetek některého ze

společníků veřejně či soukromě prodán. I tato společenská smlouva, o níž mluvíme, to znamená ta, která se uzavírá pouhým souhlasem, je institucí „práva národů“ a podle přirozeného řádu vzniká proto mezi všemi lidmi.

/Existuje však (i) jiný druh společností, jenž je vlastní (pouze) občanům římským. Když totiž po smrti otce rodiny bývalo mezi (jeho) „vlastními dědici“ jakési legitimní a přitom přirozené společenství, které se nazývalo „erctum non citum“, to je vlastnictví nerozdělené. „Erctum“ znamená totiž vlastnictví (panství), proto se vlastníkovi (pánovi) říká „erus“. „Ciere“ znamená pak rozdělovat, proto místo rozdělovat říkáme (někdy) „caedere“ a „secare“. (Ale nejen „vlastní dědicové“), také jiní lidé, kteří chtěli mít společenství toho druhu, mohl ho (dosáhnout) podstoupením určité legisakce před prátořem. Tato společnost bratří nebo jiných osob, které by po vzoru vlastních bratří společnost uzavřely, měla tu zvláštnost, že propustil-li společného otroka na svobodu jen jediný ze společníků, stával se otrok svobodným a propuštěncem všech. Také mancipoval-li jediný (ze společníků) společnou věc, připadala do vlastnictví toho, kdo ji mancipací přijímal./

TRUM, CETERORUMQUE QUI AD EXEMPLUM FRATRUM SUORUM SOCIETATEM COERINT, ILLUD PROPRIUM ERAT QUOD VEL UNUS EX SOCIIS COMMUNEM SERVUM MANUMITTENDO LIBERUM FACIEBAT ET OMNIBUS LIBERTUM ADQUIREBAT; ITEM UNUS REM COMMUNEM MANCIPANDO EIUS FACIERAT QUI MANCIPIO ACCIPIEBAT.

155. Mandatum consistit, sive non gratia mandemus sive aliena. Itaque sive ut mea negotia geras, sive ut alterius, mandaverim, contrahitur mandati obligatio, et invicem alteri tenebimur in id, quod vel me tibi vel te mihi bona fide praestare oportet.

156. Nam si tua gratia tibi mandem, supervacuum est mandatum; quod enim tu tua gratia facturus sis, id de tua sententia, non ex meo mandatu facere debes. Itaque si otiosam pecuniam domi te habentem hortatus fuerim, ut eam faenerares, quamvis eam ei mutuam dederis, a quo servare non potueris, non tamen habebis mecum mandati actionem. Item si hortatus sim, ut rem aliquam emeres, quamvis non expedierit tibi eam emisse, non tamen tibi mandati tenor. Et adeo haec ita sunt, ut quaeratur, an mandati tenetur qui mandavit tibi, ut Titio faenerares. Sed Servius negavit nec magis hoc casu obligationem consistere putavit, quam si

155. Smlouva příkazní (mandatum) vzniká (tehdy), dáváme-li příkaz, ať již v zájmu našem nebo cizím. Proto říká-li, abys obstaral záležitost moje nebo (někoho) druhého, kontrahuje se obligace z příkazu a jeden druhému budeme zavázáni k tomu, co v dobré víře mám povinnost plnit já tobě, anebo ty mně.

156. Neboť dám-li ti příkaz (pouze) ve tvém zájmu, je příkaz zbytečný; to totiž, co uděláš ve svém zájmu, musíš udělat z vlastního rozhodnutí, ne z mého příkazu. Proto máš-li doma zbytečné peníze a já tě vybídnu, abys je půjčil na úroky, nebude ti proti mně příslušet žaloba z příkazu, i když je půjčíš někomu, od koho je nebudeš moci dostat nazpátek. Také kdybych tě vybídl, abys koupil nějakou věc, nebude ti z příkazu zavázán, přestože ti neprospěje, že jsi ji koupil. A jde to až tak daleko, že vzniká otázka, zda je ze smlouvy příkazní zavázán ten, kdo ti přikázal, abys na úroky zapůjčil peníze Titiovi.

Servius sice (závažnost) popřel a soudil, že v tomto případě není obligace platná o nic více, než je-li někomu obecně přikázáno, aby dal peníze na úročnou zápujčku. Ale dáváme zapravdu názoru Sabinovu, který byl proti: protože bys nebyl půjčil Titiovi jinak, než že ti byl dán příkaz.

157. (Naproti tomu) je jisté, že obligace nevzniká (v případě), že někdo dává příkaz k takovému jednání, které je proti dobrým mrávům, jako že ti přikazují, abys Titia okradl anebo urazil na cti.

158. Také dostávám-li příkaz, že něco se má vykonat (až) po mé smrti, je příkaz neplatný, protože se obecně uznalo, že obligace nemůže vzniknout (až) v osobě dědice.

159. Ale i pravoplatně uzavřená smlouva příkazní zaniká (v případě), že bude odvolána v době, kdy poměry jsou ještě v původním stavu.

160. Příkazní smlouva se ruší (tehdy), když dříve než začne být plněna, zasáhne smrt některého z kontrahentů, to je buď toho, kdo přikazdá, anebo toho, kdo příkaz přijme. Z praktických důvodů bylo však uznáno, že žalobu ze smlouvy příkazní mohou nastupovat (tehdy), když ten, kdo mně přikazdá, zemře a já nevěda o jeho smrti příkaz splním. Jinak by mně způsobila škodu omluvitelná a pochopitelná nevědomost. A tomu – jak větší (právnicků) uznala – je podobný (také případ), když můj dlužník bude z nevědomosti plnit mému pokladníkovi, kterého jsem propustil na svou bodu: dlužník se osvobozuje, ač jinak by se striktně podle práva nemohl osvobodit tím, že by plnil jinému, než komu plnit měl.

161. Jestli však ten, komu pravoplatně udělím příkaz, z příkazu vybočí, přísluší mně proti němu žaloba ze smlouvy příkazní potud, pokud mám právní zájem na tom, aby příkaz vyplnil, kdyby ovšem jej vyplnit mohl. Avšak on (sám) mě žalovat nemůže. Proto dám-li příkaz, abys mně koupil dejme tomu pozemek za sto tisíc sesterců, a ty jej koupíš za stopadesát

iuris ratione non posset liberari eo, quod alii soluisset quam cui solvere deberet.

161. Cum autem is cui recte mandaverim egressus fuerit mandatum, ego quidem eatenus cum eo habeo mandati actionem, quatenus mea interest implere eum mandatum, si modo implere potuerit; at ille necum agere non potest. Itaque si mandaverim tibi, ut verbi gratia fundum mihi sestertiis C emeris, tu sestertiis CL emeris, non habebis necum mandati actionem, etiamsi tanti velis mihi dare fundum, quanti emendum tibi mandassem; idque maxime Sabino et Cassio placuit. Quod similibus emenis, habebis necum scilicet actionem, quia qui mandat, ut C milibus emeretur, is utique mandare intellegitur, uti minoris, si posset, emeretur.

162. In summa sciendum est, quod si aliquid gratis faciendum dederim, quo nomine, si mercedem staret, locatio et conductio contraheretur, mandati esse actionem; veluti si fulloni polienda curandave vestimenta dederim aut sarcinatori sarcienda.

163. Expositis generibus obligatorum quae ex contractu nascuntur, admonendi sumus adquiri nobis non solum per nosmet ipsos, sed etiam

per eas personas, quae in nostra potestate manu mancipiove sunt.

164. Per liberos quoque homines et alienos servos quos bona fide possidemus adquiruntur nobis, sed tantum ex duabus causis, id est si quid ex operis suis vel ex re nostra adquirant.

165. Per eum quoque servum, in quo usufructum habemus, similiter ex duabus istis causis nobis adquiruntur.

166. Sed qui nudum ius Quiritium in servo habet, licet dominus sit, minus tamen iuris in ea re habere intellegitur quam usufructuarius et bonae fidei possessor. Nam placet ex nulla causa ei adquiri posse; adeo ut, etsi nominatim ei dari stipulatus fuerit servus mancipiove nomine eius acceperit, quidam existiment nihil et adquiri.

167. Communem servum pro dominica parte dominis adquirere certum est; excepto eo quod uni nominatim stipulando aut mancipio accipiendo illi soli adquirunt, velut cum ita stipuletur TITIO DOMINO MEO DARI SPONDES? aut cum ita mancipio accipiat HANC REM EX IURE QUIRITUM L. TITII DOMINI MEI ESSE AIO EAQUE EI EMPTA ESTO HOC AERE AENEAQUE LIBRA.

tis, nebudēs mít proti mně žalobu ze smlouvy příkazní, i kdybys mí ten pozemek chtěl předat za cenu, kterou jsem ti pro nákup příkázal. Ten to názor zastávali zejména Sabinus a Cassius. Koupíš-li ovšem za méně, budeš samozřejmě žalobu proti mně mít, protože ten, kdo dává příkaz, aby se koupilo za sto tisíc, dává – jak se rozumí – v každém případě také příkaz, aby se koupilo za méně, bylo-li by to možné.

162. Konečně je třeba vědět, že o žalobu z příkazu jde vždycky tehdy, když dávám provést něco zadarmo; kdybych však za to stanovil úplat, kontrahovala by se smlouva o pronájmu a nájmu, jako kdybych dal valcháťovi šaty, aby je vyčistil či opravil, anebo krejčímu, aby je ušil.

163. Po skončení výkladu o družích obligací, jež vznikají ze smlouvy, je třeba si připomenout, že (majetek) nabýváme nejen skrze sebe samy, ale i skrze ty osoby, které jsou v naší pravomoci, v moci manželské či v mancipiu.

164. Nabýváme také skrze osoby svobodné a skrze cizí otroky, které držíme v dobré víře, ale jenom ze dvou důvodů, to je nabývají-li něco vlastní prací anebo pomocí našeho majetku.

165. Z těchto dvou důvodů nabýváme rovněž i skrze toho otroka, ke kterému máme právo požívání (usufrukt).

166. Kdo však má k otrokovi jen holé právo kviritské, je sice vlast-

níkem, ale v těchto poměrech má – jak se uznává – méně práva, než usufruktuář a držitel v dobré víře. Soudí se totiž, že pro něho nelze nabývat z žádného důvodu. Někteří (právníci) dokonce tvrdí, že otrok pro něho nic nenabývá ani tehdy, když by stipuloval plnění výslovně jemu, anebo když by jeho jménem (něco) převzal pomocí mancipace.

167. (Naproti tomu) je jisté, že otrok, který je ve spoluvlastnictví, nabývá pro (jednotlivé) vlastníky podle velkosti jejich vlastnického podílu; s touto ovšem výjimkou, že stipuluje-li něco jmenovitě jednomu z nich, anebo něco (jmenovitě pro jednoho z nich) pomocí mancipace přejímá, nabývá pouze pro něho samého. Jako třeba stipuluje-li takto: SLIBUJĚŠ DÁT TITIOVI, MÉMU PÁNOVI?, anebo přejímá-li (věc) pomocí mancipace takto: PROHLAŠUJI, ŽE TATO VĚC PATŘÍ PODLE KVIRITSKÉHO PRAVA MÉMU PÁNOVI LUCIOVI TITIOVI A TA (věc) BUDĚŽ PRO NĚHO KOUPENA POMOCÍ TOHOTO BRONZU A BRONZOVÉ VÁHY.

167a. Sporné je (však) to, zda stejný právní účinek jako připojení pánova jména má i příkaz, jedním z paňů daný. Naši učitelé soudí, že otrok nabývá pouze pro toho, kdo příkaz vydá, právě tak, jako kdyby jmenovitě jemu jedinému stipuloval, anebo (jmenovitě pro něho) pomocí mancipace (něco) převzal. Stoupenci druhé školy se domnívají, že (otrok) nabývá pro oba (paňy), právě tak, jako kdyby příkaz vůbec nebyl vydán.